

Функціонування і розвиток механізмів державного управління
УДК 34.03:35.076:336.2:351

Карпінський Борис Андрійович

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Карпинский Борис Андреевич

*доктор экономических наук, профессор,
профессор кафедры публичного администрирования и управления бизнесом
Львовский национальный университет имени Ивана Франко*

Karpinsky Borys

*Doctor of Economics, Professor
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0001-5996-7724*

Карпінська Олена Борисівна

*кандидат юридичних наук, докторант
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Карпинская Елена Борисовна

*кандидат юридических наук, докторант
Львовский национальный университет имени Ивана Франко*

Karpinska Olena

*Candidate of Law, PhD Student
Ivan Franko National University of Lviv*

Гасюк Руслана Володимирівна

*аспірант
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Гасюк Руслана Владимировна

*аспирант
Львовского национального университета имени Ивана Франко*

Gasyuk Ruslana

Graduate Student of the

Ivan Franko National University of Lviv

**ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ЯК
СТРАТЕГІОЛОГІЧНИЙ ІНДИКАТОР ДЕРЖАВОТВОРЧОГО
ПАТРІОТИЗМУ НАЦІЇ
ОТВЕТСТВЕННОСТЬ В ПУБЛИЧНОМ АДМИНИСТРИРОВАНИИ
КАК СТРАТЕГІОЛОГІЧЕСКИЙ ИНДИКАТОР
ГОСУДАРСТВЕННО СОЗИДАТЕЛЬНОГО ПАТРІОТИЗМА
НАЦИИ
RESPONSIBILITY IN PUBLIC ADMINISTRATION AS A
STRATEGIOLOGICAL INDICATOR OF THE STATE-CREATIVE
PATRIOTISM OF NATION**

***Анотація.** Мета статті полягає у виділенні характерних ознак відповідальності у публічному адміністрування, виходячи з положень стратегіології та доктрини державотворчого патріотизму нації. Аналізуючи та систематизуючи наукові праці низки вчених виділено потребу в конкретизації проблематики щодо публічного адміністрування. Зазначено, що державотворчий патріотизм нації – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави.*

Виділено, що відповідальність у публічному адмініструванні володіє ознаками фундаментальності, оскільки через неї проявляється як результат такої взаємодії, так і ефективність процесу адміністрування, а значить дотримання й виконання законодавчо-нормативних вимог на різних рівнях. Підкреслено, що на проблематику відповідальності у цій сфері дієво накладаються специфічні особливості ментальності народу й можливості активізації державотворчого патріотизму нації.

Виокремлено й оцінено в системі публічного адміністрування базисні складові відповідальності, зокрема: юридичну, політичну й моральну.

Доведено, що стратегіологічна потреба України в масштабних реформах (адміністративній, земельній, судовій, структурній тощо) відчутно актуалізує проблематику конструювання архітекτονіки дієвої системи як публічного адміністрування в контексті вироблення й реалізації євроінтеграційних стандартів на засадах державотворчого патріотизму нації, так і інструментарного апарату оцінювання досягнення відповідних цілей. Властиво відповідальність стає чутливим індикатором вірності системних заходів, а в перспективі й стратегіологічним індикатором перевірки чи контролю за кількісними параметрами досягнення цих цілей. Якщо досягнення окремих показників, характерних для якісної домінанти цього патріотизму, вимагає тривалого проміжку часу то його кількісна (податкова) домінанта проявляються протягом бюджетного року. Зазначено, що за правопорушення у сфері публічного адміністрування органи державної влади та місцевого самоврядування, державні й комунальні підприємства, установи і організації, посадові особи можуть бути притягнуті до конституційної, адміністративної, дисциплінарної, матеріальної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності.

Ключові слова: відповідальність, публічне адміністрування, державотворчий патріотизм нації, стратегіологія, індикатор, домінанта, процес, державний службовець.

Аннотація. Цель статьи заключается в выделении характерных признаков ответственности в публичном администрировании, исходя из положений стратегической и доктрины государственно созидательного патриотизма нации. Анализируя и систематизируя научные труды ряда ученых выделено потребность в конкретизации проблематики относительно публичного администрирования. Отмечено, что государственно созидательный патриотизм нации – это все, что народ в

целом и каждый гражданин в частности делают в интересах создания независимого, суверенного, цивилизованного государства.

Выделено, что ответственность в публичном администрировании обладает признаками фундаментальности, поскольку через нее проявляется как результат такого взаимодействия, так и эффективность процесса администрирования, а значит соблюдения и выполнения законодательно-нормативных требований на разных уровнях. Подчеркнуто, что на проблематику ответственности в этой сфере действительно накладываются специфические особенности ментальности народа и возможности активизации государственно созидательного патриотизма нации. Выделены и оценены в системе публичного администрирования базисные составляющие ответственности, в частности: юридическая, политическая и моральная.

Доказано, что стратегиологическая потребность Украины в масштабных реформах (административной, земельной, судебной, структурной и т.п.) ощутимо актуализирует проблематику конструирования архитектоники действенной системы как публичного администрирования в контексте выработки и реализации евроинтеграционных стандартов на основе государственно созидательного патриотизма нации, так и инструментального аппарата оценки достижения соответствующих целей. Собственно, ответственность становится чувствительным индикатором верности системных мероприятий, а в перспективе и стратегиологическим индикатором проверки или контроля за количественными параметрами достижения этих целей. Если достижение отдельных показателей, характерных для качественной доминанты, этого патриотизма требует длительного промежутка времени то его количественная (налоговая) доминанта проявляются в течении бюджетного года. Отмечено, что за правонарушения в сфере публичного администрирования органы

государственной власти и местного самоуправления, государственные и коммунальные предприятия, учреждения и организации, должностные лица могут быть привлечены к конституционной, административной, дисциплинарной, материальной, гражданско-правовой и уголовной ответственности.

Ключевые слова: ответственность, публичное администрирование, государственно созидательный патриотизм нации, стратегиология, индикатор, доминанта, процесс, государственный служащий.

Summary. The purpose of the article is to highlight the characteristic features of responsibility in public administration, based on the provisions of the strategology and doctrine of state-creative patriotism of nation. Analyzing and systematizing the scientific works of a number of scholars, the need for concretization of the problems regarding public administration is highlighted. It is noted that the state-creative patriotism of the nation is all that the people as a whole and every citizen in particular do in the interests of creating an independent, sovereign, civilized state.

It is emphasized that responsibility in public administration has signs of fundamental nature, because through it both the result of such interaction and the effectiveness of the administration process, which means compliance and compliance with legislative and regulatory requirements at different levels, are manifested. It is emphasized that specific features of the mentality of the people and the possibility of activating the state-creative patriotism of the nation are effectively superimposed on the issue of responsibility in this area. The basic components of responsibility are highlighted and evaluated in the public administration system, in particular: legal, political and moral.

It is proved that the strategic need of Ukraine for large-scale reforms (administrative, land, judicial, structural, etc.) significantly actualizes the problems of constructing the architectonics of an effective system of public administration in the context of the development and implementation of European

integration standards based on state-creative patriotism of nation, and instrumental apparatus for assessing the achievement of relevant goals. Actually, responsibility becomes a sensitive indicator of the fidelity of systemic measures, and in the future, a strategiology indicator of verification or control of quantitative parameters for achieving these goals. If the achievement of certain indicators characteristic of a qualitative dominant, this patriotism requires a long period of time, then its quantitative (tax) dominant appears during the budget year. It is noted that for offenses in the field of public administration, state authorities and local self-government bodies, state and communal enterprises, institutions and organizations, officials can be brought to constitutional, administrative, disciplinary, material, civil and criminal liability.

Key words: *responsibility, public administration, state-creative patriotism of nation, strategiology, indicator, dominant, process, civil servant.*

Постановка проблеми. Становлення держави підвищує увагу до проблематики відповідальності, котра стає дієвим індикатором ефективності розвитку й демонструє наскільки наявні справи збігаються з декларованими, підвищуючи тим довіру населення до державних інституцій чи окремих особистостей, які можуть дотримуватись своїх позицій та декларацій. Загалом відповідальність у сучасному науковому просторі може розглядатись у декількох значеннях. Зокрема, у вузькому значенні відповідальність – це здатність індивідуума відповідати як за свої вчинки та дії, так і за їх наслідки. Практично це вольова особиста якість, яка проявляється у цілеспрямованому здійсненні контролю за своєю діяльністю.

За більш широким значенням відповідальність проявляється вже на рівні групи людей, колективу, держави, групи держав, світової спільноти й стосується більше зовнішніх інтересів. Так, на рівні світової спільноти відчувається потреба у вирішенні фундаментального питання відповідальності за те, що залишаєм майбутнім поколінням з позиції

збереження природних ресурсів й екосистеми на планетарному рівні. Добувна практика й ресурсоспоживання доводять, що природних викопних ресурсів стає все менше і якщо не приділяти постійну увагу питанням їх збереження то наступні покоління зіштовхнуться із серйозними викликами у можливостях забезпечення свого розвитку. Виходячи з означеного, сьогоденнє людство стратегіологічно відповідальне перед майбутніми поколіннями за наслідки своєї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Властиво сам термін «відповідальність» був втягнутий в активний оборот у системі суспільствознавства дослідниками-юристами в XVII – XVIII сторіччях з англійської політико-філософської літератури (зокрема, Т. Гоббс, Д. Г'юм, Дж. Лок) [7, с. 459], де ця категорія активно розглядалось як мультидисциплінарний елемент етики, соціології, політології, психології, філософії. В Україні дана тематика у цей період формується через філософсько концепційні погляди просвітителя Г. С. Сковороди (1722-1794) [27, с. 1102-1103] та вже пізніше, через освітньо-виховний процес, у дослідженнях всесвітньо відомого педагога-новатора В. О. Сухомлинського (1918-1970) [28, с. 436-442]. Виходячи з своєї внутрішньої багатоаспектності фундаментальна тематика відповідальності проходить як через численні праці науковців (починаючи від властивостей і характерних ознак конституційно-правової відповідальності – Ю. В. Ткаченко [29, с. 652-653] та доходячи до специфічних положень міжнародної відповідальності – І. І. Лукашук [24, с. 11]), так і конкретизується у відповідних конституційних й законодавчо-нормативних документах (зокрема, Цивільному кодексі України – ст. 77-80, 1166, які системно розглядають і встановлюють причинно-наслідковий зв'язок діяння відповідача та шкоди, що обумовлена таким діянням). В контексті означеного також виділяються дослідження С. А. Авакьяна, С. С. Алексєєва, М. В. Баглая, Ю. Г. Барабаша, Н. О. Бобрової, В. Г. Буткевича, В. А. Василенка, М. В. Вітрука, О. В. Задорожнія, Т. Д.

Зражевської, В. М. Кафарського, Н. М. Колосової, В. О. Лучина, В. В. Мицика, П. О. Недбайла, П. М. Рабіновича, Ю. М. Тодици, Р. Л. Хачатурова, А. О. Червяцова, В. М. Шаповала, Д. Т. Шона та інших [1-26; 30-33].

Однак, проведений аналіз наукових робіт свідчить, що проблема відповідальності з позиції взаємозв'язку публічного адміністрування та державотворчого патріотизму нації раніше не розглядалась, що стало передумовою для проведення окремого дослідження.

Формулювання цілей. Метою статті є виділення характерних ознак відповідальності у публічному адмініструванні, виходячи з позиції її систематизації як стратегіологічного індикатора прояву державотворчого патріотизму нації.

Виклад основного матеріалу. Дослідники зазначають, що *публічне адміністрування* (public administration) – це цілеспрямована взаємодія публічних адміністрацій з юридичними та фізичними особами на базисі забезпечення реалізації законів й підзаконних актів та виконання частини основних функцій: стратегічного планування, що визначає бажані напрямки розвитку; створення правових, економічних та інших умов для реалізації інтересів безпосередніх учасників взаємодії через прийняття відповідних управлінських рішень; розподілу праці; кооперування й координування діяльності; моніторинг результатів.

Окрім того, відповідальність у публічному адмініструванні володіє ознаками фундаментальності, оскільки через неї проявляється як результат такої взаємодії, так і ефективність процесу адміністрування, а значить дотримання й виконання законодавчо-нормативних вимог на різних рівнях. На проблематику відповідальності у цій сфері дієво накладаються специфічні особливості ментальності народу й можливості активізації державотворчого патріотизму нації, що додатково обумовлюється ще проявом комплексних чинників, а саме: потребою становлення України як європейської держави; критичним рейтингом конкурентоспроможності

вітчизняної продукції й інвестиційної привабливості; низьким рівнем ефективності управління соціально-економічними процесами; обмеженими можливостями в інвестиційному зростанні і оновленні основних фондів та значними борговими зобов'язаннями; міграційними збуреннями, коли вимітаються з виробничої сфери молоді й кваліфіковані кадри; скромною якістю державних послуг; часто неефективним використанням коштів платників податків; зростанням корупційних проявів та пробуксовуванням реформ; обмеженою довірою населення до центральних інституцій і органів державної влади тощо.

Також в контексті цієї проблематики відмітимо, що *державотворчий патріотизм нації (ДТПН)* – це все, що народ загалом та кожен громадянин зокрема роблять в інтересах творення незалежної, суверенної, цивілізованої держави. За своєю природою державотворчий патріотизм нації можливо оцінювати на основі використання двох підходів: якісного та кількісного (податкового) [5-6; 13-15; 16, с. 30; 30; 33].

Аналіз показує, за своїм фундаментально-сутнісним наповненням під *відповідальністю* найчастіше розуміють: складне та систематичне явище, що означає забезпечення організованості та порядку в суспільстві. Однак, у широкому розумінні з позиції базисних можливостей цілеспрямованої активізації ДТПН – це суспільні відносини між певним суб'єктом і контролюючою його поведінку інстанцією, якою виступає суспільство, держава чи конкретний колектив. Можливо також стверджувати, що за нею стоїть власна відповідальність людини перед самою собою (хоча деколи також розглядається окремо відповідальність людини перед Богом), а означене об'єднується у соціальну відповідальність, яка у свою чергу складає відносну величину – суспільну відповідальність, що має вже більш абсолютний характер. Підкреслимо, що *суспільна відповідальність* – це відповідальність за себе і за інших, тобто вона має бути головною ознакою

не лише звичайного громадянина, а й, перш за все, пріоритетною характеристикою державного службовця та загалом публічного діяча.

У сучасній системі публічного адміністрування можна виокремити такі базисні складові відповідальності як юридична, політична та моральна, оцінюючи їх за певними ознаками. Так, специфіка юридичної відповідальності з позиції ДТПН у сфері публічного адміністрування визначається тим, що суб'єктами відповідальності є, передусім, органи державної влади, місцевого самоврядування і посадові особи, також недержавні організації, органи і особи, які не перебувають на державній службі чи службі в органах місцевого самоврядування та юридичні й фізичні особи, як суб'єкти правовідносин, щодо яких спрямована діяльність органів публічної влади (табл. 1) [2-26; 29-33].

Таблиця 1

Види і суб'єкти юридичної відповідальності у сфері публічного адміністрування, які проявляються в домінантах державотворчого патріотизму нації

Назва юридичної відповідальності	Вид правопорушення	Суб'єкти відповідальності	Суб'єкти притягнення
1	2	3	4
Конституційно-правова відповідальність, інколи називають політичною відповідальністю	Конституційні правопорушення (проступки)	Президент, уряд, парламент, орган конституційного контролю (в Україні – Конституційний Суд), органи і посадові особи місцевого самоврядування, органи самоорганізації населення, депутати, громадські об'єднання, виборчі комісії	Парламент, Конституційний Суд, президент, територіально громада (виборці) тощо
Адміністративна відповідальність	Адміністративні правопорушення (проступки)	Фізичні (від 16 років) і юридичні особи	Індивідуальні (суддя, посадова особа відповідних органів). Колегіальні шляхом голосування (виконавчі комітети

			та адміністративні комісії, інспекції)
Цивільно-правова відповідальність	Цивільно-правові правопорушення (проступки)	Фізичні і юридичні особи	Суди – загальний, господарський, третейський
Трудова відповідальність (різновиди: дисциплінарна і матеріальна)	Трудові правопорушення (проступки)	Дисциплінарна відповідальність – працівники (з 16 років) учні (з 14 років); матеріальна відповідальність – працівники і роботодавці	Адміністрації підприємств, установ, організацій (особа котра володіє розпорядчо-дисциплінарною владою над конкретним працівником)
Кримінальна відповідальність	Кримінальні правопорушення (злочини)	Фізична особа, що скоїла злочин одноосібно чи колективно, групою (простий і організований), зокрема службова особа (незаконне збагачення, комерційний підкуп тощо)	Суд – кримінальний

Джерело: розроблено авторами на основі [10, с. 122–123; 23, с. 476–478]

Виходячи з означеного та даних табл. 1, *юридична відповідальність* – це передбачені законом заходи державно-владного примусу, в результаті застосування яких правопорушник зазнає негативних наслідків особистого, майнового та/або організаційного характеру. Юридична відповідальність має такі ознаки: реалізується уповноваженими органами держави (судовими, виконавчими тощо), зважаючи на санкції правових норм, що передбачають вид та міру відповідальності, тобто пов'язані з державним примусом; застосовується за вчинення відповідного правопорушення і тільки за наявності в діях особи ознак правопорушення; передбачає застосування до правопорушника наступних санкцій: особистого (заборона обіймати певні посади, позбавлення волі), майнового конфіскація майна, штраф) та організаційного) припинення ліцензійних дій, ліквідація суб'єкта господарювання за рішенням суду) характерів; здійснюється під час

правозастосовної діяльності за дотримання процедурно-процесуального порядку і форми згідно із законами.

Юридична відповідальність для суб'єкта настає за таких умов:

- 1) юридичних, до яких відносять наявність норм, які визначають діяння правопорушенням, заходи примусу, суб'єктів відповідальності;
- 2) фактичних, до яких належать юридичні факти, пов'язані з правопорушенням. Фактичною підставою юридичної відповідальності є наявність складу реального правопорушення;
- 3) процесуальних, до них включено наявність правозастосовного акту – рішення компетентного органу, яким передбачено вид і міра юридичної відповідальності (вирок суду, наказ роботодавця тощо).

Водночас, сутність *конституційної відповідальності* полягає в тому, що підставою її настання є конституційний делікт (правопорушення), об'єктивна сторона якого полягає в невиконанні приписів Конституції України, як політико-правового акта, інших конституційних актів держави шляхом застосування конституційних санкцій для захисту Конституції.

Зазначимо, що *політична відповідальність* суттєво відрізняється від юридичної. Адже характеризується сукупністю легітимних політичних заходів, які забезпечують примус влади до виконання певних зобов'язань, обіцянок і схвалених суспільством програм, тобто є необхідним інструментом для стабілізації політичних відносин. Об'єктом політичної відповідальності є політика уряду, що відображається у Програмі його діяльності, яка схвалюється Верховною Радою України. Політична відповідальність повинна реалізовуватися через: ефективне використання чинних законів і розробку інших, більш досконаlih; посилення демократичного контролю за діяльністю органів державної влади, особливо на регіональному рівні; поєднання адміністративних і демократичних методів управління; відповідальний вибір методів ухвалення державно-управлінських рішень.

Адміністративна відповідальність полягає в застосуванні до учасників правовідносин суб'єктами владних повноважень адміністративних стягнень, передбачених законом, у разі вчинення ними правопорушень та настанні для осіб, що їх вчинили, несприятливих наслідків особистого та/або майнового характеру. Фактичну підставу адміністративної відповідальності становить *адміністративне правопорушення (проступок)* – протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Об'єктом адміністративного правопорушення органів державної влади та місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємств, установ і організацій, посадових осіб виступають охоронювані адміністративним законодавством суспільні відносини, які виникають у сфері публічного управління та адміністрування.

Відповідальність у публічному адмініструванні уповноваженим ним органом в разі вчинення ним дисциплінарного проступку провадиться шляхом застосування дисциплінарних стягнень. Законодавство України передбачає два види *дисциплінарної відповідальності*: загальну та спеціальну. Вчинення дисциплінарного проступку суб'єктами владних повноважень у сфері публічного адміністрування зумовлює настання спеціальної дисциплінарної відповідальності, яка характеризується спеціальним суб'єктом та особливим характером дисциплінарного проступку, спеціальними видами дисциплінарних стягнень, особливим порядком накладення та оскарження дисциплінарного стягнення [4, с. 543].

Зміст дисциплінарного проступку, вчиненого державним службовцем, визначається повнотою ознак, вичерпним переліком дисциплінарних проступків (містять вимоги й етичного характеру), які є фактичною підставою дисциплінарної відповідальності, а саме: порушення

Присяги державного службовця; недотримання правил внутрішнього службового розпорядку; прогул державного службовця; перевищення службових повноважень, якщо воно не містить складу злочину або адміністративного правопорушення тощо. До державних службовців застосовується один із таких видів дисциплінарного стягнення: 1) зауваження; 2) догана; 3) попередження про неповну службову відповідність; 4) звільнення з посади державної служби.

Матеріальна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності полягає в обов'язку однієї сторони трудового договору (працівника або роботодавця) відшкодувати шкоду, заподіяну другій стороні в результаті невиконання або неналежного виконання трудових обов'язків.

Не менш важливою складовою відповідальності у сфері публічного адміністрування є *моральна відповідальність*, яка насамперед передбачає дотримання певних правил поведінки (зважаючи на внутрішнє переконання), які сформовані в даному середовищі згідно із загальноприйнятими уявленнями про громадянські цінності (добро та зло, справедливість і несправедливість тощо). Забезпечення цього виду відповідальності у цій сфері можливе за таких умов: гуманізація політики й державного управління; зміцнення засад публічності влади; громадський дискурс як основа морально-етичної легітимації влади; правовий та громадський контроль над діями суб'єктів державного управління та політики тощо.

Цивільно-правова відповідальність як окремих вид юридичної відповідальності виникає внаслідок вчинення цивільного правопорушення (делікту). Сутність цивільно-правової відповідальності полягає в накладенні на дієздатну фізичну чи юридичну особу цивільно-правових стягнень з метою відшкодування шкоди (майнової та/або моральної), примусового виконання правового обов'язку та поновлення порушеного

статусу особи. Специфічними ознаками такого виду відповідальності є її майновий характер, додатковість обтяження, відповідальність юридично рівних суб'єктів один перед одним, компенсаційний характер [31, с. 269-270].

Прийнято, що підставою цивільно-правової відповідальності органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових осіб є наявність в їх діяннях (дії чи бездіяльності) складу цивільного правопорушення. Особливість такої відповідальності полягає в тому, що: 1) суб'єктом правопорушення є орган державної влади, орган місцевого самоврядування та їх посадові особи, керівник державного і комунального підприємства; 2) шкода, завдана фізичній чи юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю органу державної влади або органу місцевого самоврядування при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується вказаними органами незалежно від їх вини; 3) діє принцип презумпції вини, тобто доказування вини покладено на правопорушника; 4) встановлено можливість відшкодування майнової та моральної шкоди; 5) передбачено лише судовий порядок відшкодування шкоди.

Кримінальна відповідальність як один із видів публічно-правової відповідальності має ретроспективний характер, тобто настає за вчинене в минулому правопорушення. Відтак, *кримінальна відповідальність* – це обмеження прав і свобод особи за вчинений злочин шляхом застосування покарання, на підставі обвинувального вироку суду.

Окрім того, у сучасному публічному адмініструванні з врахуванням доктрини державотворчого патріотизму нації наявна ще одна складова юридичної відповідальності, яка стосується вже зовнішніх взаємовідносин. Так, *відповідальність у міжнародних правовідносинах* є однією з важливих умов стабільного функціонування міжнародної системи. Комісія міжнародного права ООН визначила зміст міжнародної відповідальності як ті наслідки, що те чи інше протиправне діяння може мати відповідно до

норм міжнародного права в різних випадках, наприклад, наслідок діяння щодо відшкодування збитку та відповідних санкцій [1; 7; 24]. Відтак, суб'єкт міжнародних правовідносин, який порушив норми міжнародного права, зобов'язаний ліквідувати наслідки заподіяної шкоди іншій стороні, потерпівши певні обставини негативного характеру. Юридичною підставою відповідальності у міжнародному праві є: міжнародний договір; рішення міжнародних судів і арбітражів; резолюції міжнародних організацій; односторонні міжнародно-правові зобов'язання держав, які взяли такі зобов'язання. Фактичною підставою такої відповідальності є міжнародне правопорушення (International infringement of the law; International offence), тобто протиправне діяння (дія або бездіяльність) суб'єкта міжнародного права, за яке передбачена відповідальність. Для міжнародного правопорушення характерні такі ознаки: міжнародна небезпека; протиправність; причинно-наслідковий характер; караність.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Базисом правопорядку в демократичній, правовій, соціально-орієнтованій державі та громадянському суспільстві є відповідальна позиція індивідуума, яку виховують та забезпечують через цілеспрямовану активізацію державотворчого патріотизму нації. Властиво, саме порушення особою соціальних норм, які регулюють суспільні відносини, є підставою настання соціальної відповідальності. В свою чергу, юридична відповідальність як один із видів соціальної відповідальності полягає в застосуванні до особи, яка порушила норми права, заходів державного примусу, в результаті яких правопорушник зазнає конкретних негативних наслідків особистого, майнового та/або організаційного характеру.

Стратегіологічна потреба України в масштабних реформах (адміністративній, земельній, судовій, структурній тощо) відчутно актуалізує проблематику конструювання архітекτονіки дієвої системи як

публічного адміністрування в контексті вироблення й реалізації євроінтеграційних стандартів на засадах ДТПН, так і інструментарного апарату оцінювання досягнення відповідних цілей. Відповідальність стає чутливим індикатором вірності системних заходів, а в перспективі й стратегіологічним індикатором перевірки чи контролю за кількісними параметрами цих цілей. Якщо досягнення окремих показників характерних для якісної домінанти ДТПН вимагає тривалого проміжку часу то кількісна (податкова) домінанта проявляються протягом бюджетного року. Окрім того, за правопорушення у сфері публічного адміністрування органи державної влади та місцевого самоврядування, державні й комунальні підприємства, установи і організації, посадові особи можуть бути притягнуті до конституційної, адміністративної, дисциплінарної, матеріальної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності.

Отже, відповідальність у публічному адмініструванні є стратегіологічно чутливим й дієвим індикатором ДТПН. Властиво, соціальне покликання публічно-владних інституцій в сучасних умовах полягає в регулюванні впорядкування життєдіяльності суспільства, спрямовуючи їх відповідальність на забезпечення покладених ними завдань та функцій, що органічно проявляється через активізацію домінант державотворчого патріотизму нації як в добробуті громадян, так і розширенні можливостей держави.

У подальшому перспективним є дослідження динаміки змін й можливостей підвищення рівня відповідальності при прийнятті управлінських рішень на різних рівнях.

Література

1. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право: підручник. Харків: Одіссей, 2008. 704 с.

2. Белов Д. М. Парадигма українського конституціоналізму: монографія. Великий Березний: РК «Євростандарт», 2011. 399 с.
3. Белов Д. М., Громовчук М. В. Норма конституційного права та правовий статус людини і громадянина в конституційному праві України: деякі питання співвідношення // Порівняльно-аналітичне право. 2018. № 5. С. 67–70.
4. Болотіна Н. Б. Трудове право України: підручник. К.: Знання, 2008. 860 с.
5. Буряк П. Ю., Карпінський Б. А., Залуцька Н. С., Білінський В. З. Податковий контроль. Підручник. К.: “Хай-Тек Прес”, 2007. 608 с.
6. Буряк П. Ю., Карпінський Б. А., Залуцька Н. С., Осідач О. Б. Податковий контроль в Україні. Т. II. Контрольно-перевірочний процес: монографія. Львів: Простір-М, 2007. 420 с.
7. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник / За ред. В. Г. Буткевича. Київ: Либідь, 2002. 608 с.
8. Васильчук Л. Б., Бисага Ю. М. Реалізація права на безпечне для життя і здоров'я довкілля в Україні: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 208 с.
9. Гринь О. Д. Категорія юридичної відповідальності: методологічний аналіз поняття // Правова держава. 2016. №24. С. 11–15.
10. Зеніна-Біліченко А. С. Конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування». Кам'янське: ДДТУ, 2017. 127 с.
11. Іванова О. І. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності // Вісник Академії адвокатури України. 2012. № 3 (25). С. 21–26.
12. Каленіченко Л. І. Юридична відповідальність як явище об'єктивного права // Право і Безпека. 2016. № 2 (61). С. 31–37.
13. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації як основа

- фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина I) // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2013. Вип. 23.12. С. 211–219.
14. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації як основа фінансового забезпечення конституційного ладу (Частина II) // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2013. Вип. 23.13. С. 221–231.
15. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: оцінювання податкової складової // *Materialy VIII Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji „Strategiczne pytania swiatowej nauki – 2012”* (07-15 lutego 2012 roku). Volume 2. Ekonomiczne nauki. Poland, Przemysl: Nauka i studia, 2012. S. 53–60.
16. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: податкова домінанта: монографія. Львів: Колір ПРО, 2016. 534 с. (Серія «Держава і стратегіологія»).
17. Карпінський Б. А. Державотворчий патріотизм нації: прояв та оцінювання // *Розвиток креативного публічного управління: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 8 квітня 2016 р.)* / За заг. ред. О. І. Дація. К.: Академія муніципального управління, 2016. С. 19–20.
18. Карпінський Б. А. Податкова домінанта державотворчого патріотизму нації у конституційно-виборчому процесі // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2013. Вип. 23.14. С. 362–375.
19. Карпінський Б. А., Гасюк Р. В., Карпінська О. Б. Ділове адміністрування: навчальний посібник / За ред. професора Б. А. Карпінського. Львів: ГАЛИЧ-ПРЕС, 2018. 412 с. (Серія «Держава і управління»).

20. Кафарський В. М. Політична і конституційно-правова відповідальність // Держава і право. 2010. № 48. С. 124–131.
21. Козенко Ю. О. Юридична відповідальність як діалектика категорій «правова свобода» та «правовий обов’язок» в поведінці особи // Наукові записки НаУКМА. 2012. Т. 129: Юридичні науки. С. 65–67.
22. Козодаєв С. П., Бисага Ю. М., Белов Д. М. Захист конституційних прав і свобод людини у процесі проведення біомедичних досліджень: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 203 с.
23. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / За ред. проф. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. Харків: Право, 2010. 456 с.
24. Лукашук И. И. Право международной ответственности: монография. М.: Волтерс Клувер, 2004. 432 с.
25. Подорожній Є. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «юридична відповідальність» // Вісник ХНУВС. 2014. № 3 (66). С. 6–15.
26. Сердюк І. А. Методологічний аналіз сучасних інтерпретацій поняття «юридична відповідальність» // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2011. № 1. С. 30–35.
27. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. Харків–Едмонтон–Торонто: Майдан; Вид-во Канадського Інституту Українських Студій, 2011. 1400 с.
28. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / Вибрані твори в п’яти томах. Т. 1. К.: Школа, 1976. 651 с.
29. Ткаченко Ю. В. Особливості конституційно-правової відповідальності // Форум права. 2013. № 3. С. 652–656.
30. Фінанси: курс для фінансистів. Підручник / За ред. П. Ю. Буряка, О. Б. Жихор. К.: “Хай-Тек Прес”, 2010. 528 с.

31. Цивільне право України: Підручник: у 2-х т. / За заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. К.: Юрінком Інтер, 2004. Т. 1. 480 с.
32. Ястремська О. М., Мажник Л. О. Публічне адміністрування: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.
33. Karpinski B., Zalutska N. Formation and development of tax control in Ukraine: resources aspect. Rynek kapitalowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna. Monografie / Pod redakcja Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina. Poland, Lodz: Politechnika Lodzka, 2011. S. 107–130.

References

1. Bajmuratov, M. O. (2008). Mizhnarodne publichne pravo: pidruchny`k. Xarkiv: Odissej. 704 p.
2. Byelov, D. M. (2011). Parady`gma ukrayins`kogo konsty`tucionalizmu: monografiya. Vely`ky`j Berezny`j: RK «Yevrostandart». 399 p.
3. Byelov, D. M., Gromovchuk, M. V. (2018). Norma konsty`tucijnogo prava ta pravovy`j status lyudy`ny` i gromadyany`na v konsty`tucijnomu pravi Ukrayiny`: deyaki py`tannya spivvidnoshennya // Porivnyal`no-anality`chne pravo. № 5. P. 67–70.
4. Bolotina, N. B. (2008). Trudove pravo Ukrayiny`: pidruchny`k. K.: Znannya. 860 p.
5. Buryak, P. Yu., Karpins`ky`j, B. A., Zalucz`ka, N. S., Bilins`ky`j, V. Z. (2007). Podatkovy`j kontrol`. Pidruchny`k. K.: "Xaj-Tek Pres". 608 p.
6. Buryak, P. Yu., Karpins`ky`j, B. A., Zalucz`ka, N. S., Osidach, O. B. (2007). Podatkovy`j kontrol` v Ukrayini. T. II. Kontrol`no-perevirochny`j proces: monografiya. L`viv: Prostir-M. 420 p.
7. Butkevych, V. G., My`cy`k, V. V., Zadorozhnij, O. V. (2002). Mizhnarodne pravo. Osnovy` teorii: pidruchny`k / Za red. V. G. Butkevycha. Ky`yiv: Ly`bid`. 608 p.

8. Vasy'l'chuk, L. B., By'saga, Yu. M. (2019). Realizaciya prava na bezpechne dlya zhy'ttya i zdorov'ya dovkillya v Ukrayini: monografiya. Uzhgorod: Vy'davny'chy'j dim «Gel'vety'ka». 208 p.
9. Gry'n', O. D. (2016). Kategoriya yury'dy'chnoyi vidpovidal'nosti: metodologichny'j analiz ponyattya // *Pravova derzhava*. №24. P. 11–15.
10. Zyenina-Bilichenko, A. S. (2017), Konspekt lekcij z dy'scy'pliny' «Publichne administruvannya». Kam'yans'ke: DDTU. 127 p.
11. Ivanova, O. I. (2012). Yury'dy'chna vidpovidal'nist' yak riznovy'd social'noyi vidpovidal'nosti // *Visny'k Akademiyi advokatury' Ukrayiny'*. № 3 (25). P. 21–26.
12. Kalyenichenko, L. I. (2016). Yury'dy'chna vidpovidal'nist' yak yavy'shhe ob'yekty'vnogo prava // *Pravo i Bezpeka*. № 2 (61). P. 31–37.
13. Karpins'ky'j, B. A. (2013). Derzhavotvorchy'j patrioty'zm nacyi yak osnova finansovogo zabezpechennya konsty'tucijnogo ladu (Chasty'na I) // *Naukovy'j visny'k NLTU Ukrayiny': zb. nauk.-texn. pracz'. L'viv: RVV NLTU Ukrayiny'. Vy'p. 23.12. P. 211–219.*
14. Karpins'ky'j, B. A. (2013). Derzhavotvorchy'j patrioty'zm nacyi yak osnova finansovogo zabezpechennya konsty'tucijnogo ladu (Chasty'na II) // *Naukovy'j visny'k NLTU Ukrayiny': zb. nauk.-texn. pracz'. L'viv: RVV NLTU Ukrayiny'. Vy'p. 23.13. P. 221–231.*
15. Karpins'ky'j, B. A. (2012). Derzhavotvorchy'j patrioty'zm nacyi: ocynuvannya podatkovoyi skladovoyi // *Materialy VIII Miedzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji "Strategiczne pytania swiatowej nauki – 2012" (07-15 lutego 2012 roku). Volume 2. Ekonomiczne nauki. Poland, Przemysl: Nauka i studia. P. 53–60.*
16. Karpins'ky'j, B. A. (2016). Derzhavotvorchy'j patrioty'zm nacyi: podatкова dominanta: monografiya. L'viv: Kolir PRO. 534 p. (Seriya «Derzhava i strategiologiya»).

17. Karpins'kyj, B. A. (2016). Derzhavotvorchyj patrioty'zm nacyi: proyav ta ocynyuvannya // Rozvytok kreatyvnogo publichnogo upravlinnya: Materialy mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi (Ky'yiv, 8 kvitnya 2016 r.) / Za zag. red. O. I. Daciya. K.: Akademiya muncy'pal'nogo upravlinnya. P. 19–20.
18. Karpins'kyj, B. A. (2013). Podatkova dominanta derzhavotvorchogo patrioty'zmu nacyi u konstytucijno-vy'borchomu procesi // Naukovy'j visnyk NLTU Ukrayiny: zb. nauk.-texn. prac'. L'viv: RVV NLTU Ukrayiny. Vy'p. 23.14. P. 362–375.
19. Karpins'kyj, B. A., Gasyuk, R. V., Karpins'ka, O. B. (2018). Dilove administruvannya: navchal'nyj posibnyk / Za red. profesora B. A. Karpins'kogo. L'viv: GALY'Ch-PRES. 412 p. (Seriya «Derzhava i upravlinnya»).
20. Kafars'kyj, V. M. (2010). Politychna i konstytucijno-pravova vidpovidal'nist' // Derzhava i pravo. № 48. P. 124–131.
21. Kozenko, Yu. O. (2012), Yury'dychna vidpovidal'nist' yak dialektyka kategorij «pravova svoboda» ta «pravovyj obov'yazok» v povedinci osoby // Naukovi zapysky NaUKMA. T. 129: Yury'dychni nauky. P. 65–67.
22. Kozodayev, S. P., By'saga, Yu. M., Byelov, D. M. (2018). Zaxy'st konstytucijny'x prav i svobod lyudy'ny' u procesi provedennya biomedy'chny'x doslidzhen': monografiya. Uzhgorod: Vy'davny'chyj dim «Gel'vety'ka». 203 p.
23. Kry'minal'ne pravo Ukrayiny: Zagal'na chasty'na: pidruchnyk (2010) / Za red. prof. V. V. Stashy'sa, V. Ya. Taciya. Xarkiv: Pravo. 456 s.
24. Lukashuk, Y. Y. (2004). Pravo mezhdunarodnoj otvetstvennosti: monografy'ya. M.: Volters Kluver. 432 p.
25. Podorozhnij, Ye. Yu. (2014). Teorety'chni pidxody do vy'znachennya ponyattya «yury'dychna vidpovidal'nist'» // Visnyk XNUVS. № 3 (66). P. 6–15.

26. Serdyuk, I. A. (2011). Metodologichny`j analiz suchasny`x interpretacij ponyattya «yury`dy`chna vidpovidal`nist`» // Byuleten` Ministerstva yusty`ciyi Ukrayiny`. № 1. P. 30–35.
27. Skovoroda, Gry`gorij (2011). Povna akademichna zbirka tvoriv / Za redakciyeyu prof. Leonida Ushkalova. Xarkiv–Edmonton–Toronto: Majdan; Vy`davny`chtvo Kanads`kogo Insty`tutu Ukrayins`ky`x Studij. 1400 p.
28. Suxomly`ns`ky`j, V. O. (1976). Metody`ka vy`xovannya kolekty`vu / Vy`brani tvory` v p'yaty` tomax. T. 1. K.: Shkola. 651 p.
29. Tkachenko, Yu. V. (2013). Osobly`vosti konsty`tucijno-pravovoyi vidpovidal`nosti // Forum prava. № 3. P. 652–656.
30. Finansy`: kurs dlya finansy`stiv. Pidruchny`k (2010) / Za red. P. Yu. Buryaka, O. B. Zhy`xor. K.: “Xaj-Tek Pres”. 528 p.
31. Cy`vil`ne pravo Ukrayiny`: Pidruchny`k: u 2-x t. (2004) / Za zag. red. V. I. Bory`sovoyi, I. V. Spasy`bo-Fatyeyevoyi, V. L. Yarocz`kogo. K.: Yurinkom Inter. T. 1. 480 p.
32. Yastrems`ka, O. M., Mazhny`k, L. O. (2015). Publichne administruvannya: navchal`ny`j posibny`k. X.: XNEU im. S. Kuznecya, 2015. 132 p.
33. Karpinski, B., Zalutska, N. (2011). Formation and development of tax control in Ukraine: resources aspect. Rynek kapitalowy a koniunktura gospodarcza 2010: perspektywa makroekonomiczna. Monografie / Pod redakcja Andrzeja T. Szablewskiego, Marka Martina. Poland, Lodz: Politechnika Lodzka. P. 107–130.